

Социологическа програма

Работата на Социологическата програма през 2014 г. се фокусира върху интеграцията на мигранти, социалното включване на уязвими групи, трафика на хора, оценката на политики и програми, превенцията на тормоса в интернет.

- **Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи.**

Извършени са оценки на въздействието на интеграционните политики, практики и мерки по отношение на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик). Анализирани са пречките пред интеграцията на тези категории мигранти, влияещи върху увеличаването на уязвимостта им към социално изключване, експлоатация и трафик.

Основна тема на изследване е радикализацията, която води до тероризъм в България, Гърция и Чехия. Идентифицират се рисковете сред различни групи, например, имигранти и местни малцинства, младежи, податливи на крайно десни или крайно леви идеи, футболни хулигани.

На увеличаването на отрицателните нагласи към „другостта“ на ромите в България са противопоставени изследвания на случаи, чрез които се идентифицират възможностите, директните положителни ефекти и ползи от социалното включване на местно равнище, постигнати чрез прозрачно публично финансиране.

Изследвана е ролята на гражданските организации в постигането на равни права на уязвими групи (мигранти, жертви на трафик, жертви на домашно насилие, затворници).

- **Противодействие на трафика на хора.**

Проучени са три нови форми на детски трафик – с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Фокусът е върху ромските общности и са осъществени изследвания в седем страни – членки на ЕС. Приложени са нови изследователски методи с участие на ромски общности, организации и активисти с цел да изградят капацитета си да се включват в изследвания и разработване на политики.

Използването на интернет (включително социалните мрежи) в областта на трафика на хора също е предмет на изследване. Посредством работни срещи се споделят и разпространяват познания между правоприлагащи агенции и неправителствени организации.

- **Оценяване на политики и програми.**

Публикувано е методическо ръководство „Социална оценка на въздействието“. Темата е интерпретирана в по-широкия контекст на оценките на въздействието и предоставя практически насоки и примери за приложение на социалните оценки на въздействието на национално и европейско равнище.

- **Превенция на онлайн тормоза.**

Заедно с Центъра за безопасен интернет и девет европейски университета и организации успешно е завършена работата в помощ на младите хора, учители, педагогически съветници и родители в идентифицирането на опасности и рискове, свързани с тормоз в интернет.

I. Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи

Оценка на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти

През 2014 г. Социологическата програма продължи работата си по тази тема, като координираше дейности в десет страни – членки на ЕС – Австрия, Белгия, България, Гърция, Малта, Унгария, Италия, Полша, Словакия и Испания. Беше направен преглед на съществуващите механизми за мониторинг на национално равнище в десетте страни, участващи в инициативата. Прегледът идентифицира, че страните с ниско равнище на имиграция не са разработили мониторингови механизми. Единствените две страни с по-усъвършенствани механизми се оказаха Австрия и Белгия. Беше разработена методология за оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти, в която се идентифицират качествени индикатори за оценка на интеграционните политики и статистически индикатори на равнището на социалното, икономическо и гражданско битие на мигрантите. На основата на тази методология се осъществи сравнителна оценка в десетте страни, установяваща равнищата на инте-

грация на уязвимите групи мигранти – жени, деца и жертви на трафик. В допълнение, бяха събрани добри практики в областта на интеграцията на уязвими мигранти и мониторинга на мигрантската интеграция, за да станат част от Компендиум на добри практики, достъпен за всички 27 страни – членки на ЕС.

Две работни срещи се проведеха през годината. Първата, посветена на интеграцията на уязвими мигранти, тематизираше методологията за преглед на националните мониторингови механизми за тяхната интеграция.

През септември 2014 г. Социологическата програма беше домакин на национална експертна среща „Оценяване на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти в България“, чиято цел беше да предизвика дискусия върху механизмите за мониторинг на интеграцията на мигрантите в България. На срещата бяха представени резултати от изследване на интеграционните мерки за уязвимите групи мигранти в страната, редом с опита на други страни – членки на ЕС. Проведе се дискусия върху последните тенденции в механизмите за мониторинг на интеграцията на мигранти в България. Представители от

*Експертна среща: „Мониторинг на интеграцията на уязвими групи мигранти“.
От ляво надясно: г-н Рейес Кастило и г-жа Тереза де Гасперис от АСЕМ,
Испания, Мирослава Керик от Лазарския университет, Полша, Тимеа Странска
и Романа Медведова от „Пийпъл ин нийд“, Словакия и д-р Маргит Омер
от Института „Лудвиг Болцман“, Австрия*

различни държавни агенции и неправителствени организации отбелязаха, че липсата на добре развита система за мониторинг е резултат от множество фактори, като например ниските равнища на имиграция, недостатъчната синхронизация между съществуващите административни и статистически бази данни за гражданите на трети страни, липсата на ефективна координация по отношение на информационния обмен между различните институции и т.н. Експертите от Центъра подчертаха, че България не е изключение и подобни тенденции се наблюдават и в други страни – членки на ЕС, като например Гърция, Малта, Полша, Словакия и Унгария.

В началото на октомври Социологическата програма, заедно с Фондация „Хора за промяна“, проведе работна

среща в Малта, чийто основен фокус беше представянето и дискутирането на Методологията за мониторинг на интеграцията на уязвими групи мигранти. Обсъдени бяха и резултатите от националните изследвания, провеждани в разработената методологическа рамка. Участниците в срещата се съгласиха с основното заключение, че макар някои страни (като например Австрия и Белгия) да проявяват напредък в областта на мониторинга на интеграцията на мигранти, в повечето държави равнището на усилията от страна на правителствата в областта на мониторинга и интеграцията, както и конкретно при интеграцията на уязвими групи мигранти, е ниско.

За всяка от десетте страни, участващи в инициативата, бяха подготвени доклади върху съществуващите меха-

Експертна среща: „Оценяване на интеграцията на уязвими групи мигранти в България“. Отляво надясно: Г-жа Славянка Иванова и г-жа Мила Манчева, Център за изследване на демокрацията

низми за мониторинг на интеграцията на мигранти. Докладът за България си постави за цел да проследи механизмите за мониторинг на интеграцията на мигрантите в страната. Задачата бе изпълнена посредством изследване на преобладаващите тенденции в страната, водещите подходи за интеграция на мигранти на равнището на изработване на политики и наличните системи за събиране на данни. Докладът предлага дебат върху основните фактори, които препятстват провеждането на ефективен мониторинг за интеграция на мигранти и предлага някои препоръки в тази посока. Осъществен е анализ на мястото, отделяно на уязвимите групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в националните политики за интеграция и мониторингови инициативи.

Докладът идентифицира множество пропуски в политиките за интеграция на мигранти в страната, както и в съществуващите механизми за събиране на данни. В контекста на умерени имиграционни потоци и относително слаб интерес от страна на институциите към специфичните потребности на интеграцията на граждани на трети страни, изработващите политики в България все още не са разработили механизми за мониторинг на мигрантската интеграция. В доклада се подчертава, че България е преобладаващо страна на емиграция и че е приемала малки имиграционни потоци, които формират малък относителен дял от населението на страната (по-малко от 1 % през 2013 г.). Значими аспекти на интеграцията на мигранти не са тема на националните стратегии или плановете за действие. Въпреки че общи-

Препоръки:

- Институциите, които имат отговорности в областта на интеграцията на мигранти, трябва да предприемат стъпки за разработване на информационни системи за ГТД.
- Институциите трябва да провеждат консултации с оглед хармонизирането на категориите информация, дефинициите и индикаторите относно ГТД, които се използват от различни административни регистри.
- Основните институции, които произвеждат данни за мигрантите, трябва да ги направят публично достъпни.
- Националният статистически институт трябва да обмисли провеждането на специфични изследвания на интеграцията на мигранти чрез представителни извадки сред ГТД.

те основни принципи за интеграция на имигранти са изцяло цитирани в основните национални документи, уреждащи политиките в тази област, те не са развити в конкретни политически програми и мерки, така че на практика да улеснят интеграцията на гражданите на трети страни.

Фактът, че данните за гражданите на трети държави (ГТД) в България не са публично достъпни, е пречка както за анализа на ефективността и пропуските в механизмите за събиране на данни в страната, така и за разработването на ефективни механизми за мониторинг за интеграцията на мигрантите.

На основата на десетте национални доклада беше подготвен сравнителен доклад, който прави преглед на съществуващите системи за интеграция на мигранти в ЕС. В доклада се подчертават силните страни и слабостите в приложението на Общите основни принципи за интеграция на имигранти с оглед на уязвимите групи мигранти, както и приложението на Индикаторите от Сарагоса за интеграция на мигранти. Един от най-важните моменти, идентифицирани в доклада е, че уязвимите групи мигранти не са експлицитно идентифицирани

във водещия мониторинг и в оценки на интеграцията и интеграционните политики в десетте страни членки.

Въпреки че важноста на мониторинга на интеграцията с помощта на специфични индикатори в Австрия, Белгия и Италия е призната и са правени усилия в тази посока, мониторингът на конкретни уязвими групи е все още твърде ограничен в рамките на индикаторите за мигранти като цяло. Изследването диагностицира значими дефицити на инфраструктурата за мониторинг на интеграционния процес по надежден и регулярен начин. Наличните данни за миграцията, особено за интеграцията на мигранти, е все още ограничена и в повечето случаи неконсистентна, различна в различните институции. Липсата на релевантни данни е проблем пред създаването на индикатори, доколкото статистиките за интеграцията на миграцията невинни са налични по качествен и точен начин. Повече информация по темата може да се намери на <http://www.assess-migrantintegration.eu/>.

Практически решения за социално включване на ромите

През 2014 г. Социологическата програма насочи усилията си срещу уве-

личаващите се негативни нагласи към „другостта“ на ромите в България чрез анализ на случаи, които показват възможностите и директните положителни ефекти от социалното включване, постигнато на местно равнище посредством прозрачно публично финансиране. Като поставят ползите от ромското включване в центъра на анализа, партньорите от Центъра и ромската организация „Свят без граници“ изграждат съвместно обяснение на интеграцията както от страна на мнозинството, така и на малцинството. Бяха разработени критерии за идентифициране и бе събрана информация за добри практики на ромско включване. Наличните компендиуми и наръчници, илюстриращи добри практики, бяха прегледани и се идентифицираха местни практики, основани на прозрачно публично финансиране. За бъдещо оценяване бяха избрани две местни практики – инвестициите, направени в публичната инфраструктура, образованието и мерките за заетост в община „Каварна“, и инвестициите в предучилищното образование в детска градина в Стара Загора.

Беше разработена методология за оценка на въздействието на публичното финансиране на мерки за интеграция върху ромската общност. В допълнение, методологията предостави инструменти за тестване реакциите на членовете на етническото мнозинство към изводите от изследването върху ефектите и ползите от включването, както и за оценяване приноса на резултатите за превъзможване на отрицателните нагласи към ромите. Тя определи основни хипотези, конкретни изследователски въпроси и индикатори за измерване на резултатите в областта на образователната интеграция, здравния статус, жилищата и условията на живот, заетостта и виктимизацията, както и индикато-

ри за прозрачност, добро управление и устойчивост.

Противопоставяне на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструменти за мониторинг

Заедно с програма Сигурнос, Социологическата програма започна нова инициатива за противопоставяне на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа. Осъществява се оценка и трансфер на опита в де-радикализацията на Холандия, Обединеното кралство и други страни – членки на ЕС с цел да предложи инструменти за мониторинг на радикализацията в България, Чехия и Гърция. Тези инструменти се използват за мониторинг на радикализацията и рекрутирането на хора, които потенциално могат да доведат до актове на екстремизъм и тероризъм. В резултат се увеличава капацитетът на правоприлагането, местните власти и гражданското общество и се осъществява превенция и противопоставяне на радикализацията, с потенциал за насилие сред рисковите групи в България, Чехия и Гърция. Така се създават условия за предлагането на адекватни политики и програми за превенция от радикализацията в трите държави. Подготвя се антология, която изгражда аналитичната рамка за изследователите на радикализацията в Източна Европа и предоставя на правоприлагащите органи в региона сбор от инструменти против радикализацията, разработени в други страни – членки на ЕС и в САЩ.

Гражданските организации – гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата

Съвместно с Правната програма, Социологическата програма започна

инициатива за засилване на ролята на гражданския сектор като гаранция за равни права на уязвимите групи (мигранти, жертви на трафик, жертви на домашно насилие, затворници) пред държавата със съдействието на гражданските организации. Инициативата е насочена към:

- Увеличаване на приноса на НПО в изработването на политики и процесите на вземане на решения на местно, регионално и национално равнище;
- повишаване на активността на НПО по отношение на отчетността и прозрачността на публичните институции;
- подобряване на диалога между НПО и местните, регионалните и националните власти.

Социологическата програма събира данни за и анализира две от избраните уязвими групи – мигранти и жертви на трафик. Като част от инициативата беше изработен социо-демографски профил на уязвимите групи.

II. Трафик на хора

Противодействие на новите форми на трафик на деца

Изследване на противодействието на новите форми на трафик на ромски деца адресира две отлики в настоящите форми на противодействие на трафика: липсата на задълбочено познание върху новите форми на трафик на деца и липсата на активно включване от страна на ромската общност – група с висок риск от трафик на деца. То е фокусирано върху три форми на трафик: просия, трудова експлоатация с цел джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Реализират се дейности в четири държави – членки на ЕС, които са типични страни на про-

изход на жертви на трафик (България, Унгария, Румъния и Словакия) и три страни членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Гърция и Италия).

Беше изработена методология за изследване на ромските общности с тяхно участие. Това се постигна посредством работа с партньорски организации и активисти от общността, които извършиха редица дейности, като например картографиране на общността, упражнения за поддръждане по значимост, очертаване на профила на общността, участие във фокус групи, събиране на лични житейски разкази. Тези нови форми на събиране на данни носят ново познание за общността и трите конкретни форми на трафик, помагат да се идентифицират дефицитите и добрите практики в подкрепата на децата жертви и да се разработят ефективни механизми за включване на общността в превенцията и мерките за подкрепа. Нещо повече, посредством изследователския процес ромските участници се включиха във всички етапи на събирането на данни, придобиха ново познание за трафика на деца и изработиха умения за участие и провеждане на изследвания с участието на общността. В резултат те са способни по-ефективно да вземат участие в дебата за политиките, формулирането и прилагането им в полето на борбата с трафика.

През февруари 2014 г. Социологическата програма организира работна среща с партньори от седем страни, на които обсъди методологията за изследване с участието на ромските общности. Целта на методологията беше да напътства работата на терен, с помощта на която се изследват нови форми на детски трафик, като се включат ромските общности, да се изградят способности у общността

Работна среща: Методология за изследване с участие с участието на ромски общности. От ляво надясно: Г-жа Тимеа Странска, „Пийпъл ин нийд“, Словакия, г-жа Романа Медведова, „Пийпъл ин нийд“, Словакия, г-жа Амер Маргит, Институт „Лудвиг Болцман“, Австрия, г-н Илиан Стоян, Фондация СОРОС, Румъния, г-жа Даниела Тарновши, Фондация СОРОС, Румъния

да се предпазва от трафик и да подобри механизмите за защита на децата жертви. Участниците в работната среща споделиха за общи предизвикателства в предварителната фаза на изследването, като например липсата на данни, дезагрегирани по етноси, за трафика и нежеланието на властите да предоставят данни. Участниците обсъдиха практическите и теоретичните аспекти на провеждането на изследване с участието на ромските общности. Дебатите как да се разглежда проблемът с детската просия и как да се осигури подход, чувствителен към културата за изследване на детството и отглеждането на деца в ромските общности допринесоха за постигането на по-добро разбиране на това, как да се извърши изследва-

нето на терен. Друга важна дискусия спомогна да се идентифицират стратегии за принос към овластяването на общностите посредством работа на терен. Изследването се възприема като двустранен процес на обменяне на знания: общностите споделят информация за техния начин на живот, партньорите в проекта споделят информация за правата на децата жертви, за наличната и възможната подкрепа за семействата и децата в риск. Познанието, постигнато в резултат на изследването на терен, служи за подобряване на капацитета на местните власти и на доставчиците на услуги, отговорни за закрилата и подкрепата на децата в риск, за осъществяване превенция на трафика на деца и за устойчива подкрепа на жертвите.

Разработената методология разяснява основните принципи на изследването с участие на общността (ИУО), предлага насоки за провеждане на такива изследвания и описва пет често използвани метода на ИУО, които могат да бъдат от полза за провеждането на изследвания сред ромските общности. В нея са обяснени редица методи, адекватни на ИУО: фокус групи, качествени интервюта лице в лице, житейски истории, картографиране на общността, диаграми на Вен. ИУО възниква като алтернативна система на произвеждане на знание, като поставя под въпрос предпоставката на конвенционалната социална наука, че изследователите могат да провеждат работата си по неутрален, обективен, ценностно-неутрален начин. Вместо това ИУО признава на „обектите“ на изследването правото самите те да бъдат изследователи, в опит да отговори на въпроса за техните всекидневни дейности и предизвикателства. Процесът на ИУО кара съ-изследователите да изоставят

традиционните рутинни форми на взаимодействие, и дава сила на социалните връзки с цел да се преодолеят установените интерпретации на ситуацииите и стратегиите.

Проведоха се изследвания с участие на общността в България, Унгария, Румъния и Словакия – държави, идентифицирани като страни на произход на деца – жертви на трафик с традиционно големи ромски общности. Изследването беше осъществено на два етапа: предварителен етап и работа на терен. Целите на предварителния етап на изследването бяха три: 1) да се постигне най-общо разбиране за размера на детския трафик в съответната страна и на институционалните рамки спрямо трафика на деца; 2) да се идентифицират местата с уязвими ромски общности и 3) да се оцени наличната инфраструктура за подкрепа на децата на всяко от избраните места и да се идентифицират потенциални партньори – ромски НПО, които да

Фигура 3. Основни принципи на метода „изследване с участието на общността“

Хората участват
като субекти,
а не като обекти

Познанието и уменията
на местните общности
се уважават

Осигурява се влияние
върху вземането
на решения,
не само включеност

Методът е колкото
процес на учене,
толкова и резултат

Методът е по-скоро
подход и нагласа,
отколкото технически
умения

Източник: Ръководство на Европейската комисия за управление на проектния цикъл.

се включат в последващите дейности на проекта. Методите, използвани в предварителната фаза, бяха преглед на литература, полустандартизиран интервюта с представители на заинтересованите страни на национално равнище и електронни въпросници за събиране на данни от националните статистики.

За България трите региона, в които се извърши проучването, бяха Стара Загора, Пазарджик/Пещера и Шумен/Нови Пазар. Изследователският екип извърши по три посещения на всяко от избраните места. По време на първия кръг посещения екипът се срещна с партньорски ромски организации и обсъди изследователските теми и цели. Бяха интервюирани и представители на заинтересованите страни. При второто посещение екипът приложи техники на ИУО, като например картографиране на общността, диаграми на Вен, упражнения за подреждане по значимост, очертаващ профила на общността, наблюдения на терен, с цел да се определят факторите за уязвимост, да се идентифицират семейства с деца с риск от трафикиране и да се използват местните ресурси за превенция и подкрепа на жертвите. Бяха проведени обучения, за да се запознаят местните активисти с феномена на трафика. Местните участници бяха обучени в методи за събиране на данни. В третия кръг посещения изследователските екипи, съставени от ръководещи изследователи, местни партньори и изследователи-асистенти, проведеха полустандартизиран интервюта и събраха житейски истории на различни представители на общността.

По време на изследването екипът проведе 25 полустандартизиран интервюта, 4 фокус групи и 18 интервюта за събиране на жизнен истории. Респондентите бяха млади мъже,

предоставящи секс услуги, хора, предоставящи грижа на деца, изоставени от трафикираните си с цел проституция майки, семейства, разчитащи на просия и събиране на боклук, за да преживяват и много хора, живеещи в крайна бедност.

Изследването установи няколко значими пропуски в процеса на идентифициране на деца жертви, които възпрепятстват децата в ситуация на трафик и експлоатация да получат достъп до подкрепа. То установи, че ромските момчета, предоставящи секс услуги, са особено уязвими към трафикиране в чужбина с цел сексуална експлоатация. Районите на дестинация включват Германия, Франция, Испания и градове като Франкфурт, Бордо, Саламанка, Бенидорм и др. Докато проституиращите мъже и трансексуални жени, които работят в чужбина, може да са достигнали пълнолетие (18 години), злоупотребата с тях и сексуалната експлоатация по всяка вероятност се е случила по-рано, докато са били деца, в родната им страна. Ето защо правоприлагащите органи и доставчиците на услуги трябва да отделят особено внимание на индикаторите за трафикиране, които се отнасят към тези групи. Проведените интервюта в рамките на изследването ясно разкриха включването на сводници и други посредници в предоставянето на услуги, както и предоставиха индикации за експлоатация в чужбина. Понастоящем институционалната хомофобия и нетолерантност, показана чрез мнения като „те доброволно са станали жертва на сексуална злоупотреба“ или „те сами са си виновни за ситуацията“ са пречка за ефективното идентифициране на мъже и момчета, повечето от тях – от ромски произход, жертви на експлоатация, които имат нужда от равен достъп до подкрепа и подпомагане, каквито се предоставят на жертвите на трафик.

Второ, нужно е специално внимание, за да се увеличи делът на идентифицираните деца, жертви на трафик, с цел просия и джебчийство. От експертните оценки става ясно, че с няколко редки изключения на употреба на физическа сила и насилие, в повечето случаи децата са привързани към семействата си или към хората, които се грижат за тях, и не усещат, че са жертви на експлоатация. От една страна, този фактор затруднява идентификацията. От друга, той трябва да бъде отчитан, когато се определя „най-добрият интерес“ на детето, който може да бъде оценен единствено, ако всички обстоятелства, свързани с неговата ситуация, била тя на занемаряване, експлоатация или трафик, се вземат под внимание. При всички случаи, на детето трябва да се предоставят адекватна грижа, сигурна среда, достъп до образование, и членове на семейството или хората, които се грижат за него, да бъдат отговорни за предоставянето на адекватно възпитание.

Докато сравнителните изследвания разкриват, че България е една от най-напредналите страни в ЕС по отношение на междуинституционалното противодействие на трафика, по-вни-

мателен поглед върху приложение то на мерките по връщане, защита и подкрепа за деца – жертви на трафик на практика разкриват някои сериозни дефицити. Те се отнасят особено до защитата и подкрепата на жертви от ромски произход. Най-острите дефицити се наблюдават в последните два етапа от процеса на закрила – намирането на дълготрайно решение и мониторинг на реинтеграционното подпомагане. Трябва да се отбележи обаче, че тези проблеми са резултат от пропуски в сътрудничеството между институциите, които се случват на по-ранните етапи.

Усилията за подкрепа на децата жертви, които заслужават да бъдат възприемани сериозно, трябва да се ориентират към предприемане на спешни мерки за разработване на последния етап от подкрепата, а именно – мониторинга на реинтеграцията на децата – жертви на трафик за една година. Понастоящем тази фаза от подпомагането съществува само на хартия, а прилагането ѝ на практика е възпрепятствано от няколко затруднения. Едно от тях е, че затрудняването със случаи и липсата на опит пречат на социалните работници да се стре-

Координационният механизъм сочи, че в случаи на връщане на дете трябва да се правят оценки на семейството и социалната среда веднага след като жертвата е върната и настанена на сигурно място. Въпреки това, изглежда, че прибързаните връщания са правило, вместо изключение, в случаите, когато се репатрират български деца – жертви на трафик. В тези случаи на връщане малолетните са отвеждани в кризисния център с малко или никаква придружаваща информация за тях.

Липсата на пълна информация за обстоятелствата за трафикирането на децата, отношенията със семейството и оценката на риска от повторно трафикиране, прави децата уязвими за повторно хващане и експлоатация от трафикантите, докато децата са настанени в кризисните центрове. Друг фактор, който допринася за тази уязвимост, е липсата на координация и комуникация между отделите „Закрила на детето“ в района, в който живее жертвата и в региона, където са кризисният център и доставчиците на услуги.

мят да създадат активни отношения със семействата на реинтегрираните деца – жертви на трафик. Друго затруднение е липсата на увереност на социалните работници да работят с ромски общности, липсата на мотивация поради високите равнища на стрес, ниските заплати и следователно липсата на желание за ангажиране в трудно поле на работа, сред маргинализирани групи. Липсата на желание да работят със социален работник понякога съществува и от страна на самите ромски семейства. Оценката на натовареността и квалификациите на социалните работници е настояща цел на реформата в социалното подпомагане, чието осъществяване се отлага по различни причини, които са отвъд фокуса на настоящото изследване.

Противодействие на използването на интернет за трафик на хора

Социологическата програма започна нова инициатива съвместно с програма Сигурност (www.surfansound.eu). Тя е насочена към някои ключови потребности на ЕС, свързани с използването на интернет в процеса на трафик на хора (ТХ):

- увеличаване на познания на използването на интернет в процеса на ТХ, например как той улеснява рекрутирането, общуването, гарантира анонимност, ускорява размяната на жертви, съвпадението между търсене и предлагане на услуги и т.н.;
- разработване на инструменти и методи за разследване и наказателно преследване за използването на интернет в процеса на ТХ;
- разпространяване на знания съвместно с правоприлагащите органи (ППО), НПО и други ключови социални актьори/агенции в борбата с ТХ (например граждани, работодатели), с цел да се разработят по-ефективни стратегии на превенция и да се намалят търсенето и предлагането на услуги.

За да отговори на тези потребности, инициативата си поставя за цел да увеличи познанието върху използването на интернет (включително социалните мрежи) в процеса на ТХ в четири ключови страни – членки на ЕС и да разпространи това познание посредством работни семинари за ППО и НПО.

Идентифицирани са следните специфични цели:

- да се изследват видимата и скритата мрежа на интернет, за да се скицира изследователски протокол за използването на интернет в ТХ процеса в две страни на произход и транзит (България и Румъния) и две страни на дестинация (Италия и Великобритания), чрез идентифициране на рисковия потенциал на различни уеб съдържания или други начини на използване на интернет (напр. чат, VOIP) в процеса на ТХ;
- да се използва изследователски протокол, за да се събира и организира значително количество информация от мрежата;
- да се разбере употребата на интернет в процеса на ТХ чрез анализ на събраните данни, с цел:
 - да се очертаят насоки за идентифициране на потенциални рискови уеб съдържания или други начини на използване на интернет (напр. чат, VOIP) в процеса на ТХ и да се разработят кампании за повишаване на чувствителността с цел да се намали виктимизацията, свързана с ТХ посредством интернет и да се предупредят използващите интернет;

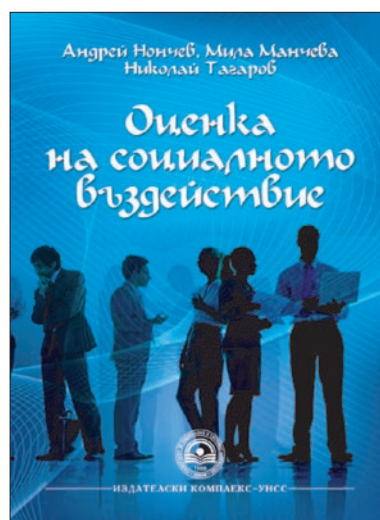
- да се разпространят познание и насоки посредством работни семинари за ППО и НПО, включени в превенцията и борбата срещу ТХ.

III. Оценяване на политики и програми

През 2014 г. беше публикувано методическо ръководство „Социална оценка на въздействието“, разработено от членове на Социологическата програма. То е фокусирано върху оценките на социалното въздействие (social impact assessment), които са поставени в по-общата рамка на оценките на въздействието (impact assessment), като се посочват техните взаимовръзки и различия с различни видове оценки (икономически, на риска, на бедността, на въздействието върху околната среда и др.). Проследено е възникването и развитието на практиките на социално оценяване. Разгледани са основни принципи, цели и правила при оценяването на социалното въздействие. Класифицирани са различните видове социални въздействия и е описана технологията за тяхното оценяване. По-подробно са представени аналитичните етапи и процедурните правила на прилагания от Европейската комисия интегриран подход към оценката на въздействието. Специално внимание е отделено на разработения от авторите иновативен подход за „огледално оценяване“ на възможността за трансфер на добри практики в различен национален контекст. Използвани са резултати от международния изследователски проект „Интеграция на деца бежанци и търсещи убежище в образователната система на страните от Европейския съюз: оценка и насърчаване на добри практики“ (*Integrating Refugee and Asylum-seeking Children in the Educational Systems of EU Member States: Evaluation and Promotion of Current Best*

Practices – INTEGRACE), финансиран от Европейския бежански фонд и координиран от Центъра за изследване на демокрацията.

Учебно-методическото ръководство е предназначено преди всичко за студенти в областта на социалните науки. То може да бъде полезно и на поне още две категории читатели. Първо, на политици, служители в централната и местната администрация, експерти и консултанти, които проявяват интерес към проблемите на социалното оценяване на политики и програми. Второ, представители на и експерти от граждански сдружения и организации, които работят в областта на ефективното функциониране на публичния сектор и доброто обществено управление.

IV. Превенция на тормоза в интернет

Социологическата програма, заедно с Националния център за безопасен интернет, успешно завършиха работата по инициативата „Оценка на заплахите от тормоз в интернет: трансфер на процедури за предпазване в Европа“.

Деятелностите на инициативата се провеждаха в Италия, България, Унгария, Гърция, Кипър, Франция, Испания и Полша.

Беше разработена видео игра като още един метод за самооценка на свързаното с тормоз поведение в интернет. Три пъти, на равни интервали, беше попълнен онлайн въпросник, за да се проследят промените в нагласите на учениците в резултат от обучението за предпазване от тормоза в интернет

и за да им се помогне сами да оценят поведението си.

В България около 20 учители и педагогически съветници от 16 училища в 7 града доброволно взеха участие в проекта и над 1000 ученици се включиха в онлайн проучването.

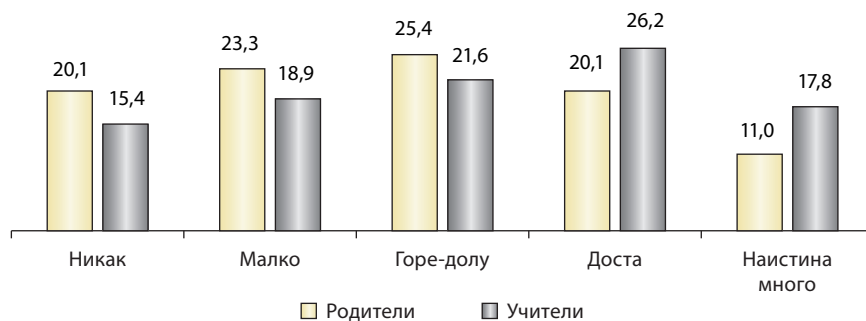
Резултатите от онлайн проучването показаха, че в България учителите са по-склонни да говорят с тийнейджърите за сигурността в интернет от родителите:

Няма значителна разлика между относителния дял на децата, които са жертва на тормоз и тези, които са извършители:

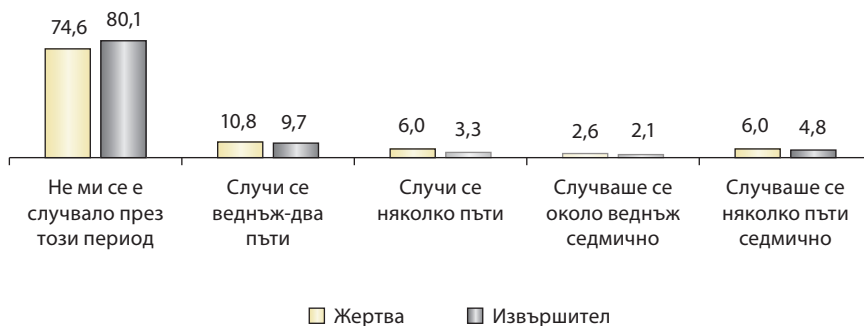
Изглежда традиционният тормоз е по-популярен от онлайн тормоза:

- 11,3 % от учениците са били жертви на тормоз в интернет;
- 4,1 % са тормозили други онлайн;
- 19,6 % са били жертви на тормоз в училище;
- 5,1 % са тормозили други в училище.

Фигура 4. Родителите/учителите ти говорят ли с теб за сигурността в интернет?

Фигура 5. През последните четири месеца в училище бил ли си извършител или жертва на тормоз?

V. Международно развитие и ограничаване на бедността

Като получател на финансиране за развитието си след 90-те години, Социологическата програма е изградила капацитет и експертиза да бъде изпълнител на проекти за развитие в други държави. Предимствата на Центъра в тази област са създадени чрез успешното привличане на финансова подкрепа от много донори (Програмата за развитие на ООН, Световната банка, Американската агенция за международно развитие, Европейската комисия), като е предоставял висококачествени и основани на доказателства анализи и е управлявал национални и международни консорциуми.

Центърът за изследване на демокрацията е придобил сериозни компетенции в следните области:

- актуална експертиза в ключови области като управление, корупция, различни измерения на бедността, социално-икономическа уязвимост;

- регионална експертиза и партньорски мрежи в Западните Балкани, Кавказ и Средния Изток.

Опитът на Центъра с проекти, свързани с развитието, беше документиран в каталог, подчертаващ конкурентните предимства и експертизата във всички подразделения на групата.

Социологическата програма участва в Регионалната конференция за преглед на Женевската декларация за въоръженото насилие и развитието, която се състои на 8-9 юли в Женева с фокус върху Югоизточна Европа, Кавказ и Централна Азия. Направена беше презентация, изследваща трансформационните модели от насилие към корупция в Югоизточна Европа и как те се отнасят към социално-икономическото развитие в региона.

* * *

Социологическата програма предоставя социологическа експертиза (най-вече от методологическо и аналитично естество) в разработването на изследователски методи и инструменти, съби-

рането и анализа на данни, приложението на специализирани изследователски техники и инструменти, както и оценяване на политики и оценки на въздействието.

Експерти от Социологическата програма взеха участие в множество правителствени, граждански и академични инициативи и форуми, между които:

- Директорът на Социологическата програма беше избран за държавен експерт в „Хоризонт 2020” – Неформална конфигурация за промени на социетално равнище 6: *„Европа в променящия се свят – включващи, иновативни и рефлексивни общества”*.
- Участие в Експертната работна група на Националната комисия за борба с графика на хора.

